Gedetineerden geteld: een korte bespreking van de World Prison Population Lists

Karen Verpoest *

Het International Centre for Prison Studies, dat werd opgericht in 1997 en gevestigd is in Londen, heeft onder meer tot doel de overheid en andere relevante instanties bij te staan bij het ontwikkelen en aanpassen van hun gevangenisbeleid.
Om meer gegronde uitspraken te kunnen doen over de wijze waarop gevangenissystemen en het beleid kunnen worden verbeterd, worden in de schoot van dit studiecentrum wereldwijd gegevens verzameld over de gedetineerdenpopulatie in het algemeen en specifieke categorieën gedetineerden in het bijzonder. De cijfers, die worden aangeleverd door verschillende bronnen maar veelal afkomstig zijn van de nationale gevangenisadministratie of de verantwoordelijke Minister, worden per land in fiches bijgehouden.
Bepaalde topics, met name gedetineerdenpopulatie in het algemeen en twee hierbij aanvullende rapporten over voorlopige gehechten en vrouwelijke gedetineerden, worden daarnaast ook samengebracht in overzichtelijke lijsten die zekere vergelijkingen mogelijk maken. Het zijn deze lijsten die het voorwerp uitmaken van de hierna volgende uiteenzetting.[1] Meteen moet hierbij worden opgemerkt dat de cijfers met de nodige omzichtigheid moeten worden gelezen en geïnterpreteerd. Niet alleen kunnen kanttekeningen gemaakt worden bij de betrouwbaarheid van de data die worden aangeleverd door verschillende nationale instanties die over verschillende registratiepraktijken beschikken, maar bovendien is niet over alle landen informatie voorhanden en werden voor sommige landen enkel schattingen gemaakt.

The World Prison Population List

In dit rapport wordt het aantal gedetineerden opgesloten in 214 onafhankelijke landen en afhankelijke gebieden weergegeven. De data zijn bijgewerkt tot eind oktober 2006.
Naast de hierboven reeds geschetste beperkingen, kent deze lijst nog enkele bijkomende tekortkomingen. In de eerste plaats dateert de informatie die voorhanden is van verschillende tijdstippen. De meeste data hebben betrekking op de periode 2004-2006 maar de gegevens van enkele andere landen dateert reeds van voor deze periode (de gegevens van Yemen bijvoorbeeld zijn gebaseerd op het jaartal 1998).
Daarnaast interpreteert niet elk land het begrip 'gevangene' op dezelfde manier. Zo worden de voorlopige gehechten en minderjarigen in sommige statistieken wel en in andere niet opgenomen. Zo ook voor wat de daders met een psychische stoornis betreft, of zij die werden vrijgelaten met het oog op een verplichte residentiële behandeling voor een verslavingsproblematiek.

Op basis van de aangeleverde gegevens blijken meer dan 9.250.000 personen wereldwijd opgesloten in een strafinstelling. Bijna de helft daarvan zijn verspreid over amper drie landen, met name de Verenigde Staten van Amerika (2.190.000), China (1.550.000 nog eens vermeerderd met het aantal voorlopig gehechten en personen in 'administratieve detentie' die niet mee zijn opgenomen) en Rusland (870.000).
Ook wat het aantal gedetineerden per 100.000 inwoners betreft, spannen de Verenigde Staten de kroon met 738 opgesloten personen per 100.000 inwoners, gevolgd door Rusland (611), St. Kitts&Nevis (547), de Amerikaanse Maagdeneilanden (521), Turkmenistan (489), Belize (487), Cuba (487), Palau (478), de Britse Maagdeneilanden (464), Bermuda (463), de Bahamas (462), de Kaaimaneilanden (453), Amerikaans-Samoa (446), Belarus (426) en Dominica (419).
61% van de opgenomen landen kent echter een verhouding van minder dan 150 opgesloten personen per 100.000 inwoners.
De verhouding tussen het aantal gedetineerden en de inwoners van datzelfde land varieert overigens sterk tussen verschillende delen van hetzelfde continent. Zo bedraagt bijvoorbeeld in West-Afrika de verhouding gemiddeld 37, terwijl dit in Zuid-Afrikaanse landen 267 bedraagt. Het gemiddelde in het zuiden van Europa ligt op 90 en in het oosten op 185.
België scoort met 91 gedetineerden per 100.000 inwoners dus net iets hoger dan het Europese gemiddelde, maar ligt vrij ruim onder de middelste score van 148 op wereldniveau.

* *Karen Verpoest is assistent strafrecht aan de Universiteit Gent.*

1 De hier besproken lijsten kunnen integraal geraadpleegd en gedownload worden op http://www.kcl.ac.uk/depsta/rel/icps/downloads.html.

2 De Nederlands Antillen buiten beschouwing gelaten daar deze cijfergegevens (11,1%) slechts betrekking hebben op twee gevangenissen die samen 85% van het aantal gedetineerden vasthouden.

In vergelijking met cijfers van de vorige jaren, blijkt dat de gedetineerdenpopulatie in heel wat gebieden ter wereld stijgt. In 73% van de landen wereldwijd is het aantal gestegen, waarvan 64% in Afrika, 84% in Amerika, 81% in Azië, 66% in Europa en 75% in Oceanië.

The World Pre-trial/Remand Imprisonment List

Deze lijst behandelt het aantal gedetineerden die in voorhechtenis zitten of onderworpen zijn aan een andere vorm van voorlopige hechtenis in 194 onafhankelijke landen en afhankelijke gebieden. Daarnaast toont het ook het percentage van voorlopig gehechten ten opzichte van de totale gevangenispopulatie in dat land en het aantal voorlopig gehechten per 100.000 inwoners. De informatie is bijgewerkt tot oktober 2007.
Tot de voorlopig gehechten worden diegenen gerekend die zich bevinden in één van de volgende vijf stadia: de fase waarin het onderzoek nog loopt en waarbij wordt nagegaan of een rechtszaak opportuun is, de fase tussen het einde van het onderzoek en het begin van een rechtszaak, de fase tijdens het proces, de fase waarbij men is veroordeeld door de rechtbank, maar nog geen straf kreeg opgelegd en de fase waarbij men voorlopig is gestraft, maar nog wacht op een uitspraak in beroep.

In de 194 landen en gebieden waar gegevens over beschikbaar zijn, blijken 2,25 miljoen mensen in voorlopige hechtenis zitten. Op basis van een schatting, zouden in de landen die niet worden opgenomen in de lijst nog eens 250.000 mensen in voorhechtenis zitten, waarvan ongeveer 100.000 in China.

Bij een kleine meerderheid van de opgenomen landen (59%) ligt de verhouding tussen de voorlopig gehechten en de totale gevangenispopulatie tussen de 10% en de 40%.
Liberia is met 97,3% de koploper, gevolg door Mali (88,7%), Haïti (84,2%), Andorra (77%), Niger (76%), Bolivia (75%) en Mozambique (72,9%). Afrika blijkt als continent niet alleen het meest vertegenwoordigd te zijn in de top vijf maar de meerderheid van de Afrikaanse landen overschrijdt ook de 40%-verhouding. Dit in tegenstelling tot Oceanië waar bijna de helft van de landen onder de grens van 10% blijft.
België behoort met een percentage van 44,3% bij de zeven (van de opgenomen 54) landen binnen Europa die de verhouding van 40% overschrijden. Alleen Andorra (77%), Monaco (61%), Turkije (60,9%) en Liechtenstein (50%) gaan België hierbij voor.

Wat het aantal voorlopig gehechten ten opzichte van het aantal inwoners van dat land betreft, blijkt in 60% van de landen de verhouding onder de 40 per 100.000 inwoners te zitten. Panama bereikt de hoogste graad met 213 per 100.000 inwoners. De Bahamas (198), Suriname (196), de Verenigde Staten (158), St. Kits & Nevis (153) en de Verenigde Arabische Emiraten (135) volgen. Ook hier zit België licht boven die grens, namelijk op 42 per 100.000 inwoners. Twaalf Europese landen scoren op dit vlak hoger dan België, met Wit-Rusland (83) als koploper, gevolgd door Letland (75), Turkije en Oekranië (71), Estland (70), Andorra (69), Moldavië (68) en Luxemburg (66), Monaco (63), Albanië (53), Jersey (47) en Italië (44).

The World Female Imprisonment List

De derde en meteen laatste lijst die in het kader van deze uiteenzetting wordt besproken, behandelt het aantal vrouwen en meisjes in detentie (zowel voorlopig gehechten als definitief gestraften) in 187 onafhankelijke landen en afhankelijke gebieden. Daarnaast wordt ook de procentuele verhouding van het aantal vrouwen in detentie ten opzichte van de totale gevangenisbevolking weergegeven. De informatie is bijgewerkt tot eind april 2006.

Uit de tabellen blijkt dat meer dan 500.000 vrouwen en meisjes worden opgesloten in strafinstellingen.
Ongeveer een derde daarvan bevinden zich in de Verenigde Staten van Amerika (183.400). China volgt met 71.280, al moet dit cijfer met de nodige omzichtigheid worden benaderd daar hierin enkel de definitief veroordeelde zijn vervat en de voorlopig gehechten niet mee werden opgenomen. Vermoedelijk zou China anders op ongeveer hetzelfde cijfer als de Verenigde Staten van Amerika uitkomen. Daarna volgen Rusland (55.400) en Thailand (28.450).
Deze vier landen zijn overigens de enige landen die een vrouwelijke gevangenispopulatie hebben die boven de 15.000 uitkomt. Geen enkel ander opgenomen land bereikt dit aantal. India, dat de volgende hoogste hoeveelheid vrouwelijke gedetineerden telt, komt op een aantal van 13.350, gevolgd door Oekranië (11.830), Brazilië (11.000), Vietnam (10.990), Mexico (10.070) en de Filippijnen (6.860).
Alle andere in deze lijst geregistreerde landen heeft een vrouwelijke gedetineerdenpopulatie van minder dan 6.000 personen.
België laat 406 vrouwelijke gedetineerden optekenen en komt daarmee na volgende Europese landen: Spanje (4.964), Verenigd Koninkrijk (4.749), Duitsland (4.037), Belarus (3.098), Italië (2.632), Polen (2.510), Frankrijk (1.958), Turkije (1.775), Nederland (1.767), Roemenië (1.735), Hongarije (966), Portugal (914), Tsjechië (913), Oostenrijk (470), Moldavië (429).

Wat het aantal vrouwelijke gedetineerden ten opzichte van de totale gevangenisbevolking betreft, blijkt in meer dan 80% van de gevallen de verhouding bene-

den 9% te zitten. Slechts 13 landen/gebieden komen aan een hoger percentage: Hong Kong (22%), Myanmar (18%), Thailand (17%), Koeweit (15%), Katar en Vietnam (beide 12%), Ecuador, de Nederlandse Antillen en Singapore (allen 11%), Aruba, Bermuda en Laos (allen 10%) en Maccau-China (9,2%).
Met een verhouding van 4,4% zit België net boven het algemene gemiddelde van 4,3% en net op het Europese gemiddelde. Van de Europese landen is Nederland het land met het hoogste percentage (8,8%), gevolgd door Spanje (7,9%), Belarus (7,5%), Andorra (7,3%) en Portugal (7,0%).

Er blijken ook vrij grote continentale verschillen in het aantal vrouwelijke gedetineerden. In Afrika ligt het gemiddelde slechts op 2,65% (met Mozambique als hoogste percentage (6,3%) en Gambia, Malawi en Mayotte als laagste percentages (1,2%)). Terwijl in Amerika en Azië het gemiddelde twee keer zo hoog ligt, respectievelijk op 5,3% en 5,4%. (met Ecuador[2] (10,7%), Hong Kong (22,1%), Myanmar (17,8%), Thailand (17,2%) en Koeweit (14,9%) als hoogste percentages). Het gemiddelde in Europa en Oceanië bevindt zich tussen de beide, op respectievelijk 4,4% en 4,3%.

Samenvattend kan worden gesteld dat de cijfers enerzijds toelaten om landen onderling te vergelijken wat gevangenispopulatie betreft en de lijsten een nuttig instrument zijn om het eigen land te situeren in internationale tendensen. Anderzijds moeten de data met de nodige omzichtigheid worden geïnterpreteerd en is voor een goed begrip een meer grondige studie noodzakelijk.